

Het ontstaan van het boek *Warnsvelders*

Jan Rossel

Eind 2009 leek het boek *Warnsvelders, dat uiteindelijk pas in december 2011 verscheen, zijn voltooiing te naderen. Er waren weliswaar nog allerlei problemen te overwinnen, maar auteur Henk Makkink schatte dat ongeveer negentig procent van de circa vijfhonderd onderwerpen die hij wilde behandelen gereed was. Inmiddels had hij er al bijna vijf jaar aan gewerkt. Ik deed de fotoredactie voor het boek. Op de ochtend dat Makkink volgens afspraak enkele foto's bij mij zou afhalen, werd ik gebeld door zijn buurman. Henk Makkink was onverwachts overleden. Behalve een drama voor zijn gezin, familie en vrienden leek Makkinks overlijden tevens het einde van het project *Warnsvelders* te betekenen.**

De eerste aanzet voor het boek gaf toenmalig wethouder van de gemeente Warnsveld G.A. (Gertie) Hissink, helaas inmiddels ook overleden. We schrijven begin 2004. De gemeentelijke herindeling, waartegen de Warnsvelders zich zo lang hadden verzet, zou er definitief komen. De Kamerdebatten waren voor Warnsveld teleurstellend verlopen. Er was uiteindelijk een hoofdelijke stemming nodig om te besluiten dat ook Warnsveld met de voorgestelde herindeling van Achterhoek en Liemers moest meedoen. Op 29 januari 2004 besloot de Tweede Kamer tot samenvoeging van de gemeenten Zutphen en Warnsveld. Alle acties die het Warnsveldse gemeentebestuur, veelal in samenwerking met de inwoners, op touw had gezet, waren tevergeefs gebleken. Het lobbyen bij de provincie en in Den Haag was op niets uitgelopen. De meer ludieke, maar daarom niet minder serieus bedoelde protestacties van de Warnsveldse bevolking, de spandoeken, de leuzen, de strijdliederen, die bij eerdere herindelingsplannen nog wel succes hadden gehad, waren zonder resultaat gebleven. Wat er wel was bereikt met al die

gezamenlijke inspanningen, was een enorme versterking van het saamhorigheidsgevoel in het dorp. Warnsveld en Zutphen zouden vanaf 1 januari 2005 één gemeente zijn. In dat laatste jaar van Warnsveld als zelfstandige gemeente, moesten er nog veel bestuurlijke zaken afgewikkeld worden, terwijl tegelijkertijd de voorbereidingen voor het samengaan met Zutphen moesten worden getroffen. Te midden van deze bestuurlijke hectiek kwam de wens op om het einde van Warnsvelds zelfstandigheid te markeren met een gedenkboek, of beter een *afscheidboek*. Het idee kwam van Gertie Hissink, die vervolgens B&W bereid vond er geld voor te reserveren. De gemeenteraad stemde er van harte mee in.

Evenwichtig totaalbeeld

Een auteur was snel gevonden. De gedachten gingen direct uit naar dr. ir. H.K. Makkink, gerenommeerd schrijver van gedenk- en jubileumboeken, maar vooral Warnsvelder. Aanvankelijk werd gedacht aan een bundeling korte schetsen over Warnsveld en vooral over Warnsvelders. Na de aanvaarding van de opdracht bleek dat Henk Makkink daar specifieke ideeën over had. Ik laat Makkink zelf aan het woord en citeer uit zijn brief van maart 2004, waarmee hij de opdracht van het gemeentebestuur bevestigde:

**Warnsvelders. Wonen, werken en leven in de twintigste eeuw*, door Henk Makkink†, voltooid door Jan Rossel. Uitgeverij Walburg Pers, 2011. Zie ook de rubriek 'Boeksignaleringen', in *Zutphen* 2012-1.

Aan de Molenstraat had Huib Visser zijn transportbedrijf. Deze foto is gemaakt omstreeks 1933, toen er familie uit Amerika over was. Van links af: Drikus Klein Nengerman, de paardenvoerman; Huib Visser, de eigenaar; Joke Visser en haar broertje Jan; Johanna Visser-Nijhof; tante Ka Visser en oom Huib Visser uit Amerika; Eef Visser, en als laatste chauffeur Herman Louckhart. (collectie Eef van Santen-Visser)

‘[...] Zoals afgesproken doe ik u hierbij de nog zeer voorlopige opzet en planning toekomen. De definitieve structuur ontstaat al schrijvende. Doel van het schrijfproject: geschiedschrijving van de gemeente Warnsveld waarbij de mens centraal staat en het accent komt te liggen op het sociale, economische en culturele leven, aangevuld met aspecten op het vlak van beleid en politiek. De uitgave moet een aanvulling worden op bestaande uitgaven en moet iedereen aanspreken. Omdat moet worden gestreefd naar een min of meer evenwichtig totaalbeeld zal van de reeds beschreven geschiedenissen de hoofdlijn worden belicht. De meeste aandacht krijgt de naoorlogse periode, want vooral toen is er veel veranderd. De omvang zal ca. 100 pagina’s (max. 120) bedragen. [...]’

Zijn opdrachtgevers hebben hem daarin klaarblijkelijk na januari 2005 niet meer kunnen beperken. Hoezeer Henk Makkink zich in zijn onderwerp heeft vastgebeten en uitgeleefd, blijkt uit het feit dat het boek uiteindelijk maar liefst op 200 pagina’s groot formaat is uitgekomen.

Maar zover was het in maart 2004 nog lang niet. Het boek zou vóór 1 januari 2005 – de startdatum van de nieuwe gemeente Zutphen – moeten verschijnen. Door de zeer brede aanpak waarvoor Makkink had gekozen, werd dat niet gehaald. Zijn gedegenheid en de onvoorstelbare gedetailleerdheid die hij daarbij aan de dag legde, bleek bijzonder tijdrovend. Vijf jaren na de start van ‘zijn’ project was Makkink nog volop aan het studeren,

nazoeken, interviewen, concepten schrijven en herschrijven. In februari 2009 deed hij daar verslag van aan de commissie die hem begeleidde. In Makkinks eigen woorden:

‘[...] De informatie haal ik overal vandaan: 1000 gesprekken (Warnsveld, ex-buitengebieden, Voorst, Vorden, Leer, Gorssel, Doesburg enz.; lijst van 450 namen), naoorlogse kranten (10.000’den berichten), alle 1300 edities van Warnsvelds Contact, feestgidsen, zangkoorprogramma’s, archiefstukken, notulenboeken, foto’s, websites, tientallen boeken over Warnsveld en omgeving enz. Zoveel mogelijk probeer ik te voldoen aan de wensen en uitgangspunten van de opdrachtgever en de meelezende en meebeoordelende Warnsvelders die ik interview en die commentaar geven op de conceptteksten. De grote omvang vergt systematische aanpak [...]’

Vervolgens constateert hij:

‘[...] Het project vergt aanzienlijk meer werk en tijd dan men denkt en was voorzien, door grote hoeveelheid items, mensen die de geschiedenis van hun eigen familie, bedrijf of organisatie niet (goed) kennen, veel tegenstrijdige beweringen, uitspraken die niet overeenkomen met schriftelijke bronnen, onterechte correcties. In feite breng ik ook voor tal van organisaties en bedrijven de geschiedenis in kaart. Die van Manus Garsen kostte 1,5 maand. 95% van de tijd is onderzoek. Geschiedschrijving is wetenschap, speculeren is taboe. [...]’

Moeizame vraaggesprekken

In dezelfde brief somt hij een aantal moeilijkheden op waar hij nogal eens tegenaan loopt: dorpsbewoners die niet gewend zijn zich te laten interviewen, waardoor de vraaggesprek-

In Leesten had J.W. Kiffer aan de Lansinkweg een dekbok. Achter op de foto staat: Pedro 1958. (collectie J. Rossel)

Anneke Kiffer aan de was. (collectie J. Rossel)

ken moeizaam verlopen, uitstaande conceptteksten waar achteraan gebeld moet worden voor een reactie, het zoeken van namen bij personen op de foto's. Deze werkwijze kost enorm veel tijd. Soms lijkt het of er enige twijfel doorklinkt over het welslagen van zijn project, vooral als hij verzucht:

'[...] Dit alles maakt het project buitengewoon bewerkelijk, moeilijker dan het proefschrift. Ook planning is lastig. Dit project is eigenlijk iets voor een werkgroep. [...]

Makkink had het zichzelf inderdaad niet gemakkelijk gemaakt. Doordat hij vooral over de 'gewone' Warnsvelders wilde schrijven, stond hij telkens weer voor hetzelfde dilemma. Wie noem je wel, en wie niet? En hoe leg je daarover verantwoording af aan de opdrachtgevers en vooral aan je toekomstige lezers, diezelfde 'gewone' Warnsvelders? In zijn eigen woorden:

'[...] Meelezende beoordelende Warnsvelders zijn kritisch, ook ten aanzien van wie er wel en wie er niet worden vermeld en wie er

wel of niet belangrijk zijn. Een gevoelig punt, omdat er heel veel mensen "belangrijk zijn" in een organisatie of gemeente. Veel over gediscussieerd. Het vergt een aparte studie te beoordelen hoe belangrijk iemand was of is. Dit boek gaat uitdrukkelijk niet om belangrijke Warnsvelders (iemand anders maakt een boek over hen) maar om de gewone Warnsvelder. Mensen in dit boek op een voetstuk zetten is unfair tegenover de mensen die ook veel gedaan hebben en niet worden genoemd. Daarom veel namen geschrapt. Anderzijds is het noemen van namen wel van belang i.v.m. de herkenbaarheid van de verhalen en de betrokkenheid van de lezers. Voortdurend zoeken naar evenwicht en compromis. [...]

Familieberaad

Door Makkinks onverwachte overlijden leek het boek plotseling van de baan. Veel Warnsvelders dachten dat ook. Meer dan eens werd ik daarover aangesproken, en liet men tegenover mij zijn spijt blijken dat het boek er nu wel nooit zou komen. Vooral mensen die door Makkink persoonlijk benaderd waren, waren bang dat hun verhalen, anekdotes, geschiedenissen, afbeeldingen en andere belangwekkende informatie voorgoed verloren zouden gaan. Ik vond dat dit niet mocht gebeuren. Ik was vanaf het begin betrokken bij het boek vanwege de redactie van de foto's. Al in 2004 had ik veel foto's op een cd gezet, waaruit Henk kon putten. Makkink had inmiddels te veel verhalen over te veel Warnsvelders verzameld om dat allemaal zomaar onder het stof van de geschiedenis te laten verdwijnen. Ik trok de stoute schoenen aan en liet de familie Makkink weten dat ik – met hun goedvinden – het boek wilde voltooien. Na familieberaad kreeg ik hun toestemming. Zo veel mogelijk in Makkinks geest heb ik geprobeerd de draden die hij los had moeten laten, op te pakken. Dat bleek nog lang niet eenvoudig. Veel conceptmateriaal bleek

uit te staan bij ‘meelezers’: Warnsvelders wier verhalen door Makkink in concept op schrift waren gesteld en die ze ter inzage hadden gekregen om onjuistheden recht te zetten of aanvullingen te geven. Dat moest allemaal ingezameld worden. Opmerkingen als ‘mooi dat het nu toch doorgaat, dat ons verhaal niet verloren gaat’ kreeg ik daarbij niet zelden te horen.

Financiële handreikingen

Toen er vervolgens problemen met de financiering ontstonden, leek het alsnog mis te gaan. Door de omvang van het boek en het grote aantal afbeeldingen bleken de kosten bijna tweemaal zo hoog uit te vallen als oorspronkelijk geraamd. En daar was in de nieuwe gemeente Zutphen in een tijd van forse bezuinigingen geen geld voor. Weliswaar was het ‘geoormerkte’ geld – afkomstig van de gemeente Warnsveld – actueel gehouden, maar dat bedrag bleek lang niet meer voldoende.

Om binnen het budget te blijven zouden heel veel verhalen en foto’s geschrapt moeten worden. De bijdragen van talloos vele Warnsvelders zouden daardoor alsnog tevergeefs zijn geweest. Dat wilde ik beslist niet; dat zou ook niet in de geest van Henk Makkink zijn geweest. Uiteindelijk konden de problemen worden opgelost. Ik had inmiddels toezeggingen van een aantal geldschietters verkregen. Het Warnsveldse A.E. Abersonfonds en de Warnsveldse Dorpsraad deden beide een financiële handreiking. Uitgeverij De Walburg Pers zette haar meest creatieve mensen in, waardoor ook veel meer foto’s in kleur konden worden opgenomen. Toen ten slotte de gemeente Zutphen bereid bleek het laatste financiële gaatje te vullen, stond niets het welslagen van het project meer in de weg.

Positieve reacties

Uiteindelijk heeft het bijna acht jaren geduurd voordat het boek gepresenteerd kon

worden. Maar het wachten is alleszins de moeite waard geweest. Die conclusie trek ik althans uit de vele positieve reacties die ik heb ontvangen. Het is bijzonder triest dat Henk Makkink de verschijning van ‘zijn’ boek, dat toch ook een beetje ‘mijn’ boek is geworden, niet heeft mogen beleven. Oud-wethouder Hissink, de bedenker van het plan, heeft het boek gelukkig nog wel zien verschijnen. In zijn brief, waarin hij mij complimenteert met de voltooiing van het project, uit hij ook grote waardering voor alles wat Henk Makkink heeft gedaan:

‘[...] Het is gelukt en dat is toch een hele prestatie, na alle beslommingen die er vooraf zijn gegaan. Ik hoor heel veel positieve geluiden, zo van: ik heb het boek in één keer uitgelezen en anderen vinden het weer heel herkenbaar. Zelf vind ik het wel jammer dat er veel foto’s uitgelaten zijn, want een foto geeft nog meer de werkelijkheid weer, maar desondanks is het een prachtig boek geworden wat zich onderscheidt van alle eerder verschenen uitgaven over Warnsveld [...] Voor Henk Makkink een eerbetoon, al kan hij dit zelf niet meer mee maken, maar voor Marja en de kinderen een bevestiging van het bijzondere schrijven dat Henk op zijn manier in het boek vastlegt. Jan, in de afronding van het boek heb jij een geweldige bijdrage geleverd, daarvoor heel hartelijk dank.’

Het boek *Warnsvelders* is er gekomen. Zonder de steun van velen, van wie ik hier alleen de familie Makkink noem, zou het mij niet zijn gelukt het te voltooien. Het is niet alleen een boek over Warnsveld en de Warnsvelders geworden, maar vooral ook een boek door Warnsvelders. Door al die honderden mensen met hun familie-, bedrijfs- of clubgeschiedenis, met hun foto’s en nog heel veel meer, is het een waardevolle en waardige afsluiting van Warnsveld als zelfstandige gemeente geworden. ●